

Zărandul



ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB.

APARE SUB CONDUCEREA COMITETULUI:

C. SPOREA, dir. școlii Normale Deva,
I. INDREI protopopol Zărandului,
V. PETRESCU-LIVADEA, inginer de Mine Brad,
I. SÂNTINBREANU, învățător fost rev. școlar.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD.

ABONAMENTE: 80 lei anual, 6 luni 40 lei.
Instituții și bănci 150 lei.
Muncitorii minieri 50 lei.

APARE ÎN FIECARE JOI

REDACTOR RESPONSABIL:
G. E. CAMBER

Manifestațiuni antirevizioniste

Ziua de 28 Mai c., a fost ziua manifestațiunilor antirevizioniste organizate în cele trei state, ce formează Mica Antantă: România, Jugoslavia și Cehoslovacia.

La noi — în România — s'au ținut demonstrații în fiecare capitală de județ, unde cetățenii, cu o legitimitate indignă, s'au dus să protesteze, contra acelor cari atentează la libertatea noastră națională, contra neastâmpăraților noștri vecini dela apus, cari ne vor Ardealul nostru, leagănușul poporului român, cari ne vor pământul scump nouă tuturor românilor, în țărâna căruia se odihnesc oasele sfinților neamului românesc: Mihai Viteazul, Horia, Cloșca, Crișan, Avram Iancu, Groza, Buteanu, etc.

Au crezut că a venit timpul să speculeze iarăși calitățile sufletești a românului: bunătatea și ertarea. Da, dacă am iertat, dar nu am uitat jalea și amarul ce l'a imprăștiat din belșug sumeția noastră, în cele opt veacuri și mai bine, cât ați ținut calcăiul pe grumazul nostru.

Nu vrem să mai fim stăini în propria noastră țară, „batjocoriți de niște venetici, persecutați și loviți, declarați nevrednici a fi alături cu celelalte națiuni, sărăciți și legați de o mizerabilă bucată de pământ muncind pentru voi”.

Nu am uitat barbariile voastre — din trecutul îndepărtat și cel apropiat, când în loc de dreptate ne dădeți nedreptate, în loc pe cinste ne dădeți

ură, în loc de libertate, temniță, în loc de școală românească, ne dădeți furci.

Cu ochii plini de ură, ne-ați sfășia dacă ne-ați putea.

Dar răscoliți — Istoria, biblia noastră națională, și veți înțelegeți voi că încă nu s'a născut sub soare poporul care să ne șteargă de pe lume. Un popor care știe să lupte 2000 ani, pentru a-și apăra colțișorul lui de pământ, un popor care a rezistat — deși puțini la număr — cu atâta tărie sumeției voastre, dulceței mîncinoase a Bulgarilor, fățărniciei Poloniei, veninului Fanarioților și lăcomiei muscălești, un popor care are calitățile poporului român, nu numai că se întimidează de pretențiunile voastre absurde, dar năzuește că hotarul țării să-l ducă acolo unde trebuie să fie — la Tisa.

Vreți să ne mai cunoașteți încă? Istoria voastră nu vă mai amintește de Posada, Baia, Șelimber, Mirăslău, etc.

Dar de ce să vă trimit cu mîntea prea înapoi când, cred că vă e destul de vie încă în mîntea — Mărășeștii, Mărăștii și Oituzul, — locurile sfinte ale neamului românesc, sfințite de sângele părinților și fraților noștri, — cari v'a arătat cum știe Românul să-și apere patria, când dușmanul se încumetă să se amestece în treburile lui.

Sau credeți că noi vom fi mai prejos de cât frații noștri? Ce amarnic vă înșelați!

Noi ne iubim țara, Casa Neamului nostru, — și dacă vreți să ne-o puneți la încercare încercați-ni-o. G. E. C.

Din săptămână în săptămână

EXTERNE

D. Titulescu, ministru nostru de externe se întoarce în țară la 4 Iunie.

Ieri s'au împlinit trei săptămâni de când Ghandhi, marele profet al Indiei, postește.

Mica Înțelegere acceptă pactul celor patru mari puteri, numai în cazul când revizuirea tratatelor nu face obiectul vre-unui articol al pactului.

INTERNE

În 6 Iunie, anul acesta, se împlinesc 50 ani dela moartea marelui compozitor bucovinean Ciprian Porumbescu.

În 28 Mai c. cele trei state ce formează Mica Antantă: România, Cehoslovacia și Jugoslavia, au ținut adunări impozante, manifestând contra revizuirii tratatelor.

D. Enescu, strălucitul compozitor român a fost ales membru Academiei române.

E vorba să se plătească arieratele pe anul 1931.

În 24 Iunie c. se împlinesc 20 ani dela moartea lui Aurel Vlaicu. Cu această ocazie, la Orăștie, se vor organiza serbări mari, la care va lua parte și suveranul.

Cine merge la București, la serbările din 10 Iunie, beneficiază de 50% reducere pe C. F. R.

Se proiectează să se facă un pod de piatră, peste Dunăre, între România și Jugoslavia.

Călăuza de dincolo de groapă

Amicul G. e o fire ciudată: uneori guraliv, cu chef cum s'ar zice de n'are lumea liniște din cauza lui; iar alteori tăcut, ca pământul de tăcut și mistic. E interesant însă că ascunde în suflet o comoară de povești, de cele mai multe ori trăite de el.

Odată-l prinsesem cu „bună dispoziție” și — deși aveam să-l întreb ceva într'o afacere de ordin pur intim — l'am lăsat să vorbească, să istorisească ceva despre morți. De aci înainte e cuvântul lui.

O zi în anii trecuți.

În seara aceea mi-am strâns în grabă lucrurile, multele mele lucruri: un palton rupt în umărul drept, o umbrelă sfărțită în câteva locuri și alte mărunțisuri; mi-am pipăit buzunarul în care aveam banii și am pornit grăbit spre gară.

Afară sufla un vânt tăios. Toamna își cânta simfonia ei tristă, răspândind ultimele

frunze din pomii pustiiți.

Primisem telegramă dela un prieten să mă prezint în termen de două zile la Constanța, pentru ceva ce știam că mă interesa destul de mult. Și pornisem.

Era întunec ec grozav. Puținele becuri ce scânteiau pe alocuri erau așa de mici și așa de rari, că-mi făceau impresia unor scântei risipite de vânt. Câte o frunză mă isbia în față și-apoi cădea neputincioasă, la pământ.

Mergeam grăbit, și mai grăbit, când, din vânt, printre șuerăturile dese, tot mai dese, un glas mă întrebă: „unde mergi?”. Mă întrebă plângând. Mă oprisem să-i răspund, dar ce zadarnică încercare: nu puteam pentru simplul motiv că... uitasem!... Telegrama... gara... trenul... mâine-poimâine... atât mi-aminteam; dar unde, nu!

Și glasul straniu imi repeta mereu, pe acelaș ton, singurele cuvinte pe care se părea că le știe: unde mergi?... Oprește-te!... Urechea minții imi spunea că-mi e cunoscut, dar simțeam în adâncul sufletului o îndoială și nu voiam să ascult de dansul.

Da!... mi-era cunoscut: glasul soției mele, moartă cu douăzeci de ani înainte. Dar, cum?... de unde venea, acum? Se auzea foarte aproape. O!... cineva mergea alături cu mine, prin noapte, suspinând: „unde mergi?... oprește-te”... Mi-era teamă, grozavă teamă! Am început să fug... să fug, ca să-mi pierd urmele, — s'ajung mai degrabă la locul unde știam că e multă lumină și unde glasul morților nu se mai aude: la gară! Dar ceeace ținteam eu era prea departe! Da, la gară era lume multă și polițiști cari să mă apere de glasul drag (pentru că era al soției mele) dar înfiorător pentru că venea de dincolo de groapă, din lumea morților, străbătând prin besna nopții de toamnă.

Cum fugeam, m'am poticnit și am căzut cu fața la pământ. Să mă scol? Mi se părea că sunt ținut în loc, mi-era teamă să mai rămân, dar și curajul de-a mă scula mă părăsise și-abia 'mi mai rămăsesezră puteri să mișc și să respir. Ah!... Știi tu ce 'nseamnă asta: să vorbească un mort — noaptea! — lângă tine și tu să nu poți fugi?...

III. In slujba altei credințe.

Cum s'a născut glia în care crește pădurea și grâul

Înainte cu multe zeci de mii de ani, munții noștri își înălțau dintr'un pustiu de pietre arse, piscuri stâncoase cu prăpăstii înfiorătoare și mii de colțuri ascuțite. Nici un firicel de iarbă, nici un izvor și nici o vietate pe pământ și în aer nu preamărea numele creatorului.

Și, s'a pornit viața. Incet. În ritmul lent al veșniciei.

La căldură corpurile se dilatează, se întind, iar la răceală se contrag, se strâng. Tot așa și piatra. Astfel, mereu dilatându-se și contractându-se, suprafața stâncii a început să plesnească. Cum se întâmplă când arunci apă rece asupra unei pietrii înferbântate.

În măruntele brăzdături ale stâncii a pătruns apoi stropul de apă, sfredelind-o și măcinând-o tot mai adânc. Făina de piatră, praful, a fost dus de vânturi și cărat de ploii

pe suprafețele mai puțin înclinate. Iată, începutul ștraturilor de pământ, — începutul gliiei, în care au prins rădăcini mușchii, mai apoi ierburile de tot felul.

Trupurile putrezite ale plantelor inferioare amestecate cu praful de piatră au sporit stratul de humus, pregătind solul pentru rădăcinile arbuștilor și pe urmă pentru copacii pădurii.

În acest chip, căldura, înghețul, apa și vânturile au rotunzit piscurile munților, au brăzdat văi largi, au creat lunci și șesuri, îmbrăcându-le în verdeață, la adăpostul și din binefacerile căreia trăim cu toții, oameni și animale.

Căci, numai după ce enormele păduri au pus stăpânire asupra munților s'a statornicit solul fertil și clima fericită a țării noastre!

Traian Mager

Din „Țara Zarandului“

Valea Crișului alb (jud. Hunedoara) din punct de vedere administrativ, este împărțită în două plăși: Avram Iancu, cu sediul în Baia de Criș și Brad, cu sediul în Brad.

Plasa Avram Iancu are 35 comune, cu o suprafață de 88.086 jug. (507 Km²), și cu o populație de 22.072 locuitori (42 loc. pe Km²).

Plasa Brad are 30 comune, cu o suprafață de 92.831 jug. (534 Km²) și cu o populație de 29.425 locuitori (55 loc. pe Km²).

Comunele cele mai însemnate sunt: Bradul, reședință de plasă, are 4800 locuitori. Este cel mai important centru comercial din Zarand. Are târg de săptămână — Joia — și e renumit în tot Ardealul pentru vitele frumoase ce se aduc spre vânzare. Aici este direcția generală a Soc. miniere „Mica“. Bradul are judecătorie, perceptorat, pretură, liceu de băieți, iară până anul trecut a avut și o școală normală de fete — desființată de guvernul prof. Iorga. Sub stăpânirea maghiară, — în localul școlii Normale de fete, a fost școala Civilă, de stat ungurească, un însemnat instrument de desnaționalizare al elementului românesc ce formează fondul etnic al acestui ținut.

Pentru ai atrage la învățătură pe cât mai mulți tineri români, ca astfel să-și ajungă scopul fixat — desnaționalizarea, — statul maghiar oferea avantajii însemnate.

Astfel, elevul român, primit în școală, nu plătea nici o taxă, cărțile i se dădeau gratis, ba de cele mai multe ori tot statul, prin agenții săi — profesorii — plătea elevilor și trenul, când mergea acasă, în vacanță sau în sărbători.

În ce stare mă aflam nu cred să fie nimeni care să poată pricepe. Plecasem undeva și uitasem unde! Mi-aminteam atât că merg la tren, dar bine, trenurile merg în toate părțile lumii, spre toate țările, din toate garile, spre toate marile!...

„Jos, dar nu adormisem, ci eram buimac, în starea omului beat, care se leagă cu pământul pe locul unde l-a ajuns pedeapsa păcatului.“

Vântul îmi arunca frunze veștede în ochi, iar glasul care știam că vine de dincolo de groapă, mă imbia să stau nemișcat: „unde meerge?... nu te duceez!“...

Îmi precizam, în minte, că sunt pe-o margine de trotuar, căci simțeam chenarul caldarămului cum îmi apăsa pieptul, dar nu îndrăzneam să mă mișc! Așa-i dicta, voinței mele absente, vocea misterioasă...

M'am trezit abia târziu: o mână puternică mă ridicase și mă freca la tâmplă. Era a unui om ce duhnea a tutun ca un dihor imputit. Îl auzeam îndrugând cuvinte neînțelese și pricepeam atât că-i vorba de poliție; pro-

Dar n'a putut să-și ajungă scopul, pentru că intelectualii români, de pe sate, și-au înțeles chemarea lor în acele vremuri triste pentru neamul nostru, și făceau o intensă propagandă pentru Gimnaziul român din Brad, pivotul în jurul căruia s'a învățat cultura Zarandului, farul care a radiat lumină până în cele mai ascunse văi ale acestui ținut, — străduindu-se să țină conștiința națională trează și pregătind-o pentru zilele mari ce trebuiau să vină numai decât, nu peste mult timp... fiind rezultatul logic al evoluției istorice.

Acest liceu își deschide cursurile încă din anul 1869, cu două clase, iar în anul următor cu trei clase, apoi cu patru și cinci.

Ciitorii Gimnaziului din Brad sunt: Ion Pipoș, mitropolitul Andrei Șaguna, dr. Iosif Hodoș, Amos Frâncu și Iosif Bușa, mucenicii neamului nostru care au știut să lucreze toată viața lor numai pentru ridicarea fraților lor — Români.

Și câte piedeci n'au pus guvernele ungurești pentru deschiderea acestei școli românești în Dacia mică, cum numeau ei pe atunci ținutul Zarandului.

„Dar Pipoș era adânc convins că numai școala este mântuirea sigură a neamului românesc.“

De multă vreme vedea el cu întristare, că din mijlocul Ardealului și până dincolo de munții Bihorului, dela Blaj până la Beiuș, nu se găsea nici o școală mai mare românească, că era lipsit de orice focar mai însemnat de cultură tocmai teritoriul moșimei și româniei

babii un sergent de stradă care nu adormise încă în post, mă găsisse pe locul unde mi se părea că mă prăvălisem într'noapte de demult.

Era tot întunec și omul aprinsese o lampă de buzunar ca să-mi cerceteze identitatea, deși îi spusese cine sunt și, acum, ca o excepție, și unde plecasem. „M... și-acum zaci beat pe marginea străzii?... Să mergi la poliție“, șopti el cu glat morocănos. Și mă cercetă amănunțit, până când făcui scăpat un pol ce se auzi sunând pe piatra dură. El, cu lampa îl găsi și vru să mi-l întindă, dar îi spusei să-l țină pentru el... Ah!... ce sfânt ești tu, atotputernicul și sfântule bacșiș!... Interlocutorul meu, din canalie se transformă în câinele cel mai blând, în lacheul cel mai ordinar care sărută tălpile stăpânului când îi face cinstea să stea de vorbă cu el. Mă lasă liber, căci polul meu făcuse minuni, ca odinioară nuntașul din Cana.

Da, eram liber și mergeam către gară pe drumul ce-l începusem de un veac par'că și nu-l mai puteam isprăvi.

cele mai neamestecate cu alte nații. Ca școli, menite a da viitorului Giumnaziu elevi, s'au întocmit școlile din Brad și Hălmagiu, — cu câte patru clase și trei învățători, doi în Brad și unul în Hălmagiu, plătiți din fondul Gimnaziului cu câte 450 florini anual, cerându-se și recunoașterea lor din partea Guvernului ca școli centrale normale“. (O pag. din Ist. Zarandului).

Orășelul Brad are și edificii frumoase: Gara, o admirabilă construcție în stil gotic, localul liceului „Avram Iancu“, localul fostei școli normale de fete, biserica ortodoxă, zidită pe o colină își înalță fruntea mareș predominant toată panorama Bradului, spunând parcă vizitatorilor, că poporul român din „Țara Zarandului“ — „n'a avut altă credință, decât credința creștină ortodoxă, care l'a călăuzit în viață, l'a încurajat la luptă, răbdare, fapte bune, care l'a mângăiat în restriște și nevoi, care l'a făcut să se crează mare și fericit chiar în nenorociri“. (Rv. A.).

Nu putem trece cu vederea să nu amintim, că, pictura din biserica ortodoxă stăruiește multă admirație din partea cunoscătorilor în arta plastică.

Mesteacăn, — comună mare și frumoasă, așezată la Nord de Brad, e însemnată că aici s'a pus la cale răscoala în contra stăpânirii ungurești (31 Oct. 1784) de către cei 600 moși din comitatul Zarandului și munții Apuseni, sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan.

Biserica care a fost martoră a legămintelor sfinte ce au făcut cei oropsiți de a se răsbuna în contra acelor ce călcaseră în picioare drepturile neamului românesc, a fost arsă de Unguri în 1848. Doar crucea de piatră ce s'a pus pe dâmbul unde a fost altarul bisericii mai arată astăzi vizitatorului locul unde s'a luat îndrăzneța hotărâre. G. E. C. (Va urma).

Ziua cărții în țara Zarandului

de C. Sporea.

Cel mai frumos omagiu, ce se putea aduce sărbătorii cărții, din săptămâna trecută, a fost apariția a două publicații care privesc direct țara Zarandului și anume: „Protestul Zarandului contra revizuirii tratatelor“ și „La Peinture religieuse eu Valachie et en Transilvanie“ par I. D. Ștefănescu.

Se știe că în 18 Dec. 1932 s'a ținut la Brad un mare meeting de protestare contra revizuirii tratatelor. A fost, credem, cea mai impunătoare manifestare din câte s'au ținut în țară în acest gen și cu acelaș scop. Importanța acestei adunări grandioase nu stă numai în numărul cel mare de participanți, căci au fost peste 7000 de asistenți, ci mai ales în caldul patriotism de care au fost animați cei prezenți, în ordinea și disciplina cu care s'au

Deodată mă strigă cineva cu un ton serios. Stau pe loc și ascult; pornesc, iarăș mă strigă. Stau din nou... acelaș „nimeni“ care vorbește cu glasul „cuiva“. Dar nu văd pe nimeni. Numai strada pustie cu locuri virane și vântul ce smulge frunze pălitate din pomii ce plâng cu lacrimi de ploae... Altcineva nimeni și nimic!

— Fiuuu... fiuuuuu...

Depart, dar nici prea departe, trenul sosise în gară. Îl auzeam dând semnalul și, cum știam că stă numai cinci minute grăbiam pasul, când bag de seamă că-mi lipsește umbrela. De bună seamă că rămăsese pe locul unde căzusem și trebuia s'o găsesc, căci pierderea ei ocupa acum locul de frunte în centrul conștiinței mele. Ce-mi păsa de tren și de timpul scurt cât stă în gară?!... Umbrela... umbrela... Dar când mă întorceam, dar nu cu ea, ca o cometă îmi trecu prin conștiință ideea că trenul stă prea puțin în stație. O sfortare simții că-mi încordă voința și mă grăbii să-l ajung, înainte de plecare. Da, căci știam bine acum, că merg la Constanța.

prezentat, în neclintita hotărâre și ne înfrânta dârzenie în care s'au înfățișat moșii satelor zărăndene.

Căci acești fii ai munților n'au fost aduși cu camioane și trenuri gratuite, iar la Brad nu li s'a împărțit codrul de pâine de pomană. Ei au pornit de acasă cu o zi mai înainte, parcurgând distanțe de 50—60 Km. venind zi și noapte pe jos. Îți făcea impresia văzându-i în miez de noapte strecurându-se cu felinarele în mână pe potecile povărnite cu felințele ca pelerinii medievali, care se îndreptau către un locaș de rugăciune sau către locurile sfinte.

Veniau și ei la un loc sfânt de închinăciune, căci aveau în fruntea lor pe cărturarii satului: pe preot și învățător, pe primar și pretor. Nu apăreau pe piața Bradului ca o turmă desordonată, ci grupați după comune și plăș într'o ordine impresionantă.

Sosiți la locul de întrunire, deși asprimea iernei la 18 Dec. se resimțea, au stat neclintii și cu capetele descoperite ascultând cu evlavie rugăciunile rostite de soborul preotesc, și cu adâncă pătrundere și însuflețire vorbirile înflăcărâte rostite de conducătorii firești ai poporului. Moșii lui lăncu au apărut și de data asta așa cum i-am cunoscut de veacuri tăcuți, disciplinați, dar hotărâți. Și nu li se putea aduce un omagiu mai frumos decât publicându-se în broșură întreg protestul Zarandului tocmai în săptămâna sărbătorii cărții. Comitetul aranjator merită pentru această inițiativă toată societudinea zărăndenilor.

Tot în săptămâna cărții apare la Paris cea mai monumentală operă care privește pictura religioasă din Muntenia și Transilvania dela origine până în sec. XIX, datorită distincției profesor I. D. Ștefănescu, neîntrecutul specialist în cunoașterea picturii bizantine. Deși cartea apare la Paris totuși este legată de țara Zarandului, a cărui importanță de odinioară reiese din rămășițele monumentelor istorice păstrate până în zilele noastre. Picturile murale ale celor două biserici din Criștor și Ribita sunt o mărturie vie că aici în țara Zarandului au existat pe vremuri voievozi români, care au știut impune voința neclintită a moșului prin sabie și vitejie.

Se aștepta de mult o asemenea publicație. Așteptarea ne este însă pe deplin răsplătită prin competența pricepere cu care d. I. D. Ștefănescu reînsuflește timpurile trecute și sub vraja condeiului său măestrit ne face să retrăim acele zile de strămoșască vitejie dar în același timp și de o pioasă religiozitate, virtuți cu care erau înzestrați vechii locuitori ai Zarandului.

Zărăndenii pot să fie cu atât mai mândri de apariția acestei opere cu cât din 5000 exemplare tipărite la Paris și destinate a fi răspândite în toate țările lumii, un exemplar se găsește chiar la Brad, în biblioteca minelor de aur „Mica“, ai căror conducători știu să aprecieze și încurajeze tot ceea ce contribuie la cultivarea și înălțarea neamului nostru.

Iată dar ce frumos s'a manifestat Zarandul în săptămâna cărții.

Un îndemn

de A. Rațiu.

Minerule! tu care nu dai pace și liniște pământului din care ai fost creat, tu care în loc de soare ai lampa cu carbid, tu care în loc de păsări cântătoare ai șoareci și șobolani, ție, numai ție șobolan al pământului ți-a fost ursita soarta să joci rolul cel mai greu în această lume... Inșă cu toate acestea este frumos rolul pecare! joci, și foarte rodnică munca ce o depui în inima pământului, la mii de metrii adâncime pentru căutarea celui mai de valoare și mai nobil metal — aurul.

Aurul, dolul omenirii întregi, aurul, dictatorul situațiilor economice, aurul, măsurătorul și echivalentul tuturor bunurilor de cari dispune omenirea, aurul, provocător de războaie și susținătorul păcii. O aur! în fața ta se pleacă omenirea întregă, pentru a te găsi pe tine se spintecă munții și pentru tine se cern nisipurile râurilor.

Minerule! este grea munca ta — dar Soc. pt. care muncești, îți asigură pâinea de toate zilele, îți asigură — o plată — deși nu mare, totuși destul de regulată, care în fiecare 24 ale lunii — îți mai descrețește fruntea ta și a celorlora ce te așteaptă la poartă, copii tăi, nerăbdători de a te vedea mai repede și a le cumpăra ceva dela târgoveții ce se postează în fiecare lună — o zi — pe marginea șoselei din Gura-Barza.

Dacă ai ce să le cumperi, cum-părăle și pornește îndată spre locașul tău; nu te lăsa amăgit de prieteni, cari ar dori foarte mult ca să-și stămpere gâtul dela isvorul cârciumei care zâmbește la câțiva metrii.

Inchide ochii până ce treci peste aceasta barieră a păcatului, gândește-te, că dacă întri aci, pe ușa căreia — stă scris „vânzare a tot soiul de beturi spirituoase în mod nelimitat“ îți termini bunișorii, câștigați prin sudoarea feți tale îndecurs de o lună.

Nu te lăsa târât în noroiul păcatelor. Dece să înbogățești tu, om sărac și muncitor, pe nesăturatul cu burta eșită în proeminența, și cu sutele de mii sub

perină. Nu te apropia de această casă, unde când întri te primește frecându-și mâinele infecte, și unde ești isbit de mirosul greu al murdăriei atât de grozave și de mutrele înconștiente a celor ce zac aici, cheltuindu-și scumpii bănișori.

Oprește-te, te rog din sufletul meu, în dreptul școlii primare din G. B., te uită bine la ușa, deasupra căreia stă scris cea mai măreață dintre scrisori: „Biblioteca Ing. I. Gigurtu“, întră aci pe ușa luminei, și vei vedea că în loc de murdărie și înconștiență, strălucește curățenia și conștiința, în loc de sticle cu țuică și rom, stau frumos aranjate în dulapuri cărțile aducătoare de liniște sufletească.

Aceasta este bibliotecă făcută pentru tine muncitorule și știitorule de carte, numele ei este numele șefului tău suprem, este numele directorului general a Societății unde ne primim atâtea suflete pâinea de toate zilele. Aduceți-vă aminte de timpurile când nu aveam bibliotecă, ba nu auzeam nici graiul nostru dulce, nu era o slovă scrisă pe înțelesul nostru. Ce grozav era! Acum însă când totul este în graiul dulce românesc, de ce să nu te adepotești și tu om sarac dar cinstit, sub aripile binefăcătoare ale culturii?

Timpurile sunt grele, vremurile nesigure, voitori de rău mulți, dar trebuie să nu ne clintim din loc, atâtea timp cât bătrânul „Zarand“ are fii lui, și atâtea timp cât Crișul mai poartă firicele de aur în apa sa.

Cel ce va face contrarul, când și-a primit plata, nu este fiu al bătrânului Zărand și nu merită să traiască pe pământul sfânt, îngrășat cu sânge de eroi și împodobit cu aur.

Rugăm pe onorații noștri abonați să-și achite abonamentul.

Abonații din Brad și din comunele din jur, pot plăti abonamentul — la administrația gazetei (în casele părintelui Bogdan — vis-avis de Soc. „Mica“) sau la tipografia „Zarand“ Brad.

Ajunsesem în sfârșit. Dar ce folos: cassa de bilete era închisă!

Bat nervos la ferestruică; nici un răspuns, afară de avizul grav, amenințator par'că tipărit cu litere mari: INCHIS, în vreme ce eu eram grăbit, fiindcă trebuia să răspund chemării unui prieten care n'avusese niciodată ocazia — până atunci — să-și piardă încrederea în mine; asta era interesul moral, dar mai era și altul material: afacerea pe care o pierdeam. Dar, Doamne, cum să fac?

— Hamă!!!... ai un pol dacă-mi aduci un bilet cl. III-a Constanța. Repede!... Și-i pun banii în mână — bilet și bacșiș.

— Imediat, răspunse el. Și pierzându-se în mulțime și noapte, îmi arătă tablita din piept: „Nr. 12“, în timp ce eu oftam ușurat: bine că nu ești „13“. Și îmi venea să cred că puțin era să mai trebuiască până la „ceva“ rău... Dar ce?...

Așteptam. Mai era mult? Nu avusesem încă timp să aflu bine și — cu glas răgușit ca de tobă spartă — „șeful“ anunță plecarea, lucru ce se și produse așa de repede, că

omul ce 'n trecerea lui prin viață era 'nsemnat cu numărul 12, poate nici n'avusese timp s'ajungă unde trebuia.

Adio!... Rămăsesem!

* * *

Trenul se pierduse în noapte ca un șarpe cu ochii și coastele de foc. Și eram măhnit, măhnit adânc. Și dacă el plecase la ce-mi mai folosea acum biletul căpătat cu un minut în urmă?... O! să am puteri te-aș spânzura, hamă! De ce n'ai fugit mai repede?

Cine n'a văzut câtă tristețe rămâne într'o gară de provincie după plecarea unui tren?... Trenul fură viața gării și-o poartă pe două șine spre necunoscuturi depărtate, iar în urma lui se 'ntinde pustiu, în gară, ca un spațiu de cavou. Așa mi se părea gara mea, în noapte, iar eu mă plimbam prin ea ca un strigoi ce se pregătește de plecare în lume ca să scurme viața din piepturile rubedenilor. Căci viața care pulsase în gară cu câteva clipe înainte, pierise în noaptea cea plină de mister. Lumea toată, fără a avea vreo boală a sufletului, o halucinație ca mine, — lumea care mă înghesuise

cu câteva clipe mai înainte avusese timp și grije să-și scoată bilet și să pornească pe drumul norocului. Eu însă, reținut de un glas din țara mormintelor, mă zăpăcisem ca niciodată! Aveam impresia că 'n curând mă voi vedea legat și dus într'un ospiciu de nebuni, pe când îmi făceam procesul conștiinței și mă întrebam: de când devenisem așa? Și stam pe gânduri în gara pustie... Nu visasem, de bună seamă că nu. Plecasem de vreme și ajunsesem târziu, ce vrei mai grozav de paradoxal?

Dar iată că a doua zi aflu ceva și mai ciudat: glasul vântului, al moartei mele dragi — sau dacă vrei nebunia mea de un ceas — fusese glasul norocului meu: trenul pe care nu-l putusem apuca s'a prăbușit cu podul cel mai apropiat! Oltul devenise un mormânt!... Și trenul un coșciug în țândări...

Acum înțelegeam taina halucinației mele: un glas de dincolo de groapă mă ferise de moarte!

Dumitru L. Florescu

♦♦♦♦♦

Cooperatie la padurile Bradului

In timpul de fata, produsele plugariilor vite, lapte poame, galite, oua, au un pret mai redus in raport cu preturile produselor industriale. Ca sa se poata urca si preturile produselor agricole cat de putin se simte lipsa unei organizatii a satenilor. Satenii vor trebui sa inteleaga odata ca o cantitate mai mare de produse agricole se poate valoriza mai bine decat in cantitati mici. Vanzarea sau defacerea in comun a produselor agricole rapeste timp mai putin. Un exemplu: Bradul este o comuna respirata, ce are un diametru de 8 Km. in jurul centrului comunei.

Deci, cei dela periferie — trebuie sa faca zilnic acest drum cu cele 2-3 cupe lapte ce aduce la piata, pierzand si aici 2-3 ore pana incaseaza pretul de vanzare.

Vanzarea poamelor, si in deosebi vanzarea prunelor, pentru tuica, e supusa la multe umiliri si pierdere de vreme.

Tinutul nostru e renumit si bogat in prune pentru tuica. Anul trecut a fost o recolta buna. Ce folos insa ca preturile primite pentru ele au fost reduse. Locuitorii sunt saraci, au pamant abea 4-14 jugare de calitate mijlocie, cereale nu produce sa-i intrea lipsurile pentru un an; de aceea se vad siliti sa planteze pruni roșii, cum zic ei, cari fac prune multe si bune numai pentru tuica. Defacerea prunilor se face pana astazi in modul urmator: Grosul prunelor e cumparat de micii negustori, cai au vase si cazane de fier tuica: restul de prune e adunat de produceti in vase proprii, le fierb, si fac tuica, si ce intrece trebuintele casei le vand iar la negustori sau intermediari. Negustorii si produceti fac diferite calitati de tuica: una curata, alta mai tulbure. Sunt cari pun si cenușa in cazan, cand fierb prunele, spunand ca tuica iese cu 1-2 grade mai tare. Insa e greșita, aceasta credinta. Cum vedem, avem o bogatie de care suntem obligati sa ne folosim in mod rațional, sa o facem cat mai buna, sa o putem vinde cu preturi cat mai bune.

Cum putem sa inlaturam preturile ce ni se croesc de negustorii mici, de agentii intermediari, cum putem scapa de pierderea de vreme, cum putem sa facem ca marfa noastra sa fie si mai cautata de negustorii mari? Este numai o cale: cooperatia. Producatori agricoli sa se organizeze in asociații de defacere si de aprovizionare in comun. Satenii nostri lipsiti asa cum sunt in totdeauna va trebui sa inteleaga ca numai tovarășia este aceia care i poate aduce o dobanda mai mare. Adunați-vă fiecare produsele la un loc, si astfel veți afla negustorii mai mari, cu preturi mai bune. Inconjurați intermediarii cari au tot interesul sa scada preturile.

Atragem atentiunea ca, in Brad, sa infiintat cooperativa „Lia” in zilele acestea. Intrați in cadrele cooperativei acesteia, si o intăriți, si nu veți avea decat numai de castigat.

I. Bocaiescu

14%

N'am discuta aceasta chestiune daca am crede-o de o importanta auxiliara fata de școala primara dela sat, indeosebi.

O punem insa, ca un imperativ categoric, fiindca suntem amenintati sa vedem o ruina in locul școalei de prim grad. Fie din cauza lipsei de intelegere si pretuire a școalei de catre țaranul nostru, fie dintr-o rea voința — ceeace refuzam sa credem — ingrijirea școalei a fost, in ultimul timp, acoparita de colbul uitării si completei neglijenți...

Lipsa de combustibil, incat școala e silita sa-si incue usile saptamani dearandul. Lipsa de registre si rechizite, silind pe invatator sa procure din saracia sa cateva coale de hartie si o sticla de cerneala, cu vesnica speranta de a i se plati. Local ne varuit si lipsit de cea mai elementara curatenie — fiindca comuna nu-i in stare sa procure nici cel puțin o mătură; — dar, aerisit din belșug prin ferestre lipsite de sticla si usile incontinuu razande, servind cu prisosinta legatura dintre temperatura clasei si cea de afara... Insfarsit toate neajunsurile unei deplorabile ingrijiri.

N'asi dori sa se creada ca unele exceptii nu-s admise!... Onoare lor! Dar acestea sunt cazuri ce ies din regretabilul comun.

Pentru imbunatatirea vitregei soarte a școalei, s'au facut si se fac interventii: la primar, notar si alții.. primind in schimb obișnuita negatie: „nu-s bani“!

Cunoscand precara situatie financiara, am fost de bunacredinta. Dela o vreme insa, unii dintre invatatori, refuzand sa creada motivările diriguitorilor comunali, au cercetat ei insasi registrul de incasari si cheltueli comunale, ajungand la constatarea dureroasa, ca in aceasta vreme de netagaduita criza, toti functionarii comunali, inclusiv ai notariatelor, erau platiti la zi. Ba, pentru o mai multa siguranta, au gasit de cuviinta sa-si acorde si o leaca de avans...

Cum s'ar putea inlatura acest sistem arbitrar ce nu mai poate fi tolerat?!

Saracie, saracie, dar intelegem ca aceasta saracie s'o impartim cu toții, daca suntem intr'adevar cetateni cinstiti.

...Se stie ca școala primara are dreptul fixat prin lege, la 14% din incasarile facute de comuna.

Deci, si in virtutea carei legi, comunele se folosesc de acest drept al școalei? In coloanele gazetelor locale s'a mai scris despre nedreptatea facuta școalei, fara sa se sesizeze cineva.

Nu intelegem sa acuzam; dar animati de datoria ce ne-o incumba cariera, cerem dreptate școalei nesocotita in drepturile ei...

Apelam la bunavointa d-lui Președinte al Comit. șc. jud., care fiind si conducatorul județului sa deie ordin, cu urmasi de pedeapsa — in caz de nerespectare, — tuturor primariilor, ca la toate incasarile facute, comuna sa plateasca mai intai cota de 14% cuvenita comit. școlar. Si pentru a se convinge, d. Prefect ca acest ordin s'a respectat intocmai, invatatorii sa raporteze Comit. șc. jud. la finelē fiecarei luui aratand incasarile facute.

Credem acest sistem, nu cel mai bun, dar in masura de a inlatura raul existent.

Avem credinta, ca d. Prefect al jud. Hunedoara, ne va intelege pe deplin si cu toata obiectivitatea va face dreptate școalei Poporului.

N. Roșca-Greci

Poșta redacției și administrației

D. Emil Dumitriu, inv. Grid. Mulțumim pentru sentimentele prietenești-ce ne porți. Abonamentul? Trimiteți-l pe adresa ziarului. Fiți siguri ca-l primim.

D. P. Mariș, inv. Nădab — Arad. Primim. Soluția in ceeace privește abonati noi? Trimiteți pur și simplu adresa și noi vom expedia gazeta. Dacă ne trimiteți și abonamentul — cel puțin pe 1/2 de an — nu e mult 40 lei — ne faci un îndoit serviciu. Greutățile începutului sunt destul de mari...

O nedreptate socială

Legea publicată in M. Of. Nr. 202.759 — privitoare la regulamentul fondului de pensie, a produs o profundă nemulțumire in rândurile muncitorilor. Termenul pentru pensionare s'a fixat la vârsta de 65 ani. Iată o nedreptate strigătoare la cer? Dece această vârstă înaintată, când se știe bine că procentul celor ce trec peste vârsta de 60 ani este numai de 3%. Dece i se face atata nedreptate muncitorului — cea mai chinuită ființă de pe pământ? Ce fac conducătorii noștri, ei nu au de zis nimic contra hotăririlor puternicilor zilei, care lovesc așa de neomeneste in soarta muncitorilor?

Nicolae Bogdan, muncitor.

Informațiuni

— Examenle de diplomă la școlile normale de băieți și fete, vor începe in 5 Iunie.

— Ziua Eroilor, anul acesta s'a serbat c'un deosebit fast in comuna Ruda — Brad.

La orele 12 după săvârșirea serviciului divin, s'a oficiat parastasul de către părintele Boneu Cantemir, parohul comunei, — la monumentul eroilor, ridicat in anul 1932, din inițiativa d. Nicolae Bocănicu și a fratelui său in amintirea părintelui său și a celorlalți 26 eroi căzuți pe câmpul de luptă.

După parastas, d. G. E. Camber, red. gazetei „Zarandul“ — (fiind chemat de consiliul comunal) — a ținut o cuvântare despre însemnătatea zilei.

Au urmat apoi — cântece și declamări executate de elevii școalei primare din loc — sub conducerea d-nei inv. Constanța Bughea —

La reușita serbării — au mai contribuit — in largă măsură însușleșii români: d. Pașca Adrian, d. Faur Gherasim, primarul comunei, d. Holda Ion și d. Faur Andrei. D. Velniceriu, corespondent.

— Invatatorii din Luncoiul de jos și jur, împreună cu Soc. Sf. Gheorghe, aranjează — Duminecă 4 Iunie, in localul școalei primare din Luncoiul de jos — o producție teatrală cu următorul

Program:

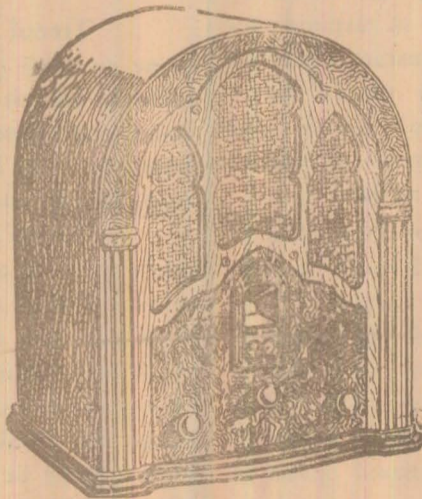
1. De-ar fi lumea de hârtie, cor.
 2. Păcală argat, comedie in 4 acte.
 3. Acum ceasul bate unul, cor.
- După producție, dans. Taxa benevolă.

— Sâmbătă 20 Mai, c. s'a celebrat in comuna Crișcior, cununia religioasă a tinerilor: Letiția Lucaciu și Faur Emil. Au luat parte la această sărbătoare toti fruntașii comunei Crișcior, Tărățel, Gura Barza, Musariu, etc. Nași au fost: d-na și d. preot Perian, din partea miresei, d-na și d. dr. Tisu, din partea mirelui. Urăm tinerilor căsătorii felicitările noastre.

Cunoașteți noul RADIO RCA în miniatură?

Superheterodynă R. 28
cu vorbitor
electrodinamic
incorporat

La preț foarte efin,
randamentul și selectivitatea acestui minunat aparat întrece cu mult celelalte aparate de 3 ori mai mari și mai scumpe.



cu 5 lămpi

RCA
Sextode.

Cereți prospecte
și demonstrațiuni
gratuite
Reprezentanța
pentru județul
Hunedoara:

MAX GODEL, DEVA (Palatul Decebal)

(3-1)

Articole tehnice și Radio.

RCA